

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 13857/2022
30.11.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Весне Субић, председника већа, Зорана Хаџића и Мирјане Андријашевић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Никола Тадић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије – Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиље, изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1273/22 од 23.03.2022. године, у седници већа одржаној дана 30.11.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиље изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 1273/22 од 23.03.2022. године.

ОДБИЈА СЕ, као неоснован, захтев тужиље за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 1906/21 од 01.12.2021. године, ставом првим изреке, обавезана је тужена Република Србија – Министарство правде, да тужиљи на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ од 3.500.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 01.12.2021. године до коначне исплате. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев у делу у коме је тужиља тражила да суд обавезе тужену да јој на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ преко досуђених 3.500.000,00 динара из става првог изреке пресуде, до траженог износа од 10.000.000,00 динара, као и на име новчане накнаде за претрпљени страх у износу од 10.000.000,00 динара са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате, као неоснован. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена Република Србија да тужиљи накнади трошкове поступка у износу од 225.600,00 динара са законском затезном каматом од дана стицања услова за извршност одлуке па до исплате. Ставом четвртим изреке, одбијен је предлог тужиље којим је тражила да је суд ослободи плаћања трошкова поступка, као неоснован.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 1273/22 од 23.03.2022. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиље и потврђена пресуда Вишег суда у Београду П 1906/21 од 01.12.2021. године у ставу другом изреке. Ставом другим, одбијена је као неоснована жалба тужене и пресуда Вишег суда у Београду П 1906/21 од 01.12.2021. године је потврђена у ставу првом изреке у делу у коме је тужена обавезана да тужиљи на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ од 1.200.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 01.12.2021. године до коначне исплате. Ставом трећим изреке преиначена је пресуда Вишег суда у Београду П 1906/21 од 01.12.2021. године у преосталом делу става првог изреке, тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев тужиље да јој тужена на име накнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због неоснованог лишења слободе, рехабилитованог сада пок. ББ, исплати износ од још 2.300.000,00 динара са законском затезном каматом почев од 01.12.2021. године, као дана пресуђења, па до исплате. Ставом четвртим изреке преиначено је решење о трошковима парничног поступка из става трећег изреке пресуде Вишег суда у Београду П 1906/21 од 01.12.2021. године, тако што је обавезана тужена да тужиљи накнади трошкове парничног поступка у износу од 176.600,00 динара са законском затезном каматом почев од извршности одлуке па до исплате. Ставом петим изреке одбијен је захтев тужиље за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужиља је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примене материјалног права.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на које ревизијски суд пази по службеној дужности, а ни у поступку пред другостепеним судом није дошло до пропуста у примени или до погрешне примене које од одредаба овог закона, на које се ревизијом неосновано указује.

Према утврђеном чињеничном стању, правноснажним решењем Вишег суда у Новом Саду Рех бр. 106/10 од 16.09.2011. године, усвојен је евентуални захтев за рехабилитацију покојног ББ и утврђено да је покојни ББ, рођен ...1910. године, преминуо 1969. године, био жртва прогона и насиља из политичких и идеолошких разлога. Тужиља је рођена ...1947. године у ... и ћерка је ББ. Тужиља се обраћала захтевом за рехабилитационо обавештење Министарству правде 05.11.2020. године, а Комисија за рехабилитационо обештећење је тужиљи предложила новчани износ од 83.790,00 динара по основу рехабилитационог обештећења, на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе њеног оца, али тужиља закључење споразума није прихватила. Иначе тужиљин отац ухапшен је 19.06.1950. године када је тужиља имала 3 године и чега се она добро сећа, јер су присутни у кући били њих четворо деце и мајка. Нису знали зашто га хапсе и били су узнемирени. Тужиљин отац је радио као возач у Задрузи „ВВ“ у Њихова кућа била је изолована јер су проглашени за непријатеље државе и сви су се плашили да дођу код њих, док је тужиљин отац био у затвору, мајка се породила у септембру 1950. године и трудила се да заштити сву своју децу. Није имала било каквих информација о оцу, који је изашао из затвора у септембру 1953. године и тада им је испричао да је био у затвору у Кули, па у Београду, а затим је одведен на Голи оток, где је био до 1953. године. Причао је

како су их тамо малтретирали, тукли, да је имао само 48 килограма. Имао је жељу да се убије на Голом отоку, али је одустао због породице и деце. По повратку из затвора тужиљин отац је био у затвореничком оделу и нико га није препознао. Тужиља је тада имала шест година. Страшно је изгледао и тужиља се плашила да му приђе. И касније је његова породица због њега имала проблема, тужиља није могла да се запосли. Тужиљина мајка је била домаћица, а њихов деда из Црне Горе им је послао краву како би имали млека. Касније, када би долазила нека делегација у ..., долазили су да тужиљиног оца одведу у притвор док не прође та делегација. Отац се запослио 1958. године и радио у шећерани до пензионисања 1961. године. Пре пензионисања се разболео од последица тортуре. Имао је повреду бубрега и бешике, те је од карцинома преминуо ...1969. године у 57. години живота. Тужиљи је отац много недостајао док је био у затвору, јер је била мала и требала јој је фигура оца. Тужиљу су тада сви избегавали јер су знали да је њен отац у затвору као непријатељ народа, а и касније тужиља је имала непријатности у школи, а и када је почела да ради. Тужиљин отац једини проблем је имао што је волео Русе и по тужиљином веровању то је био једини разлог што су га ухапсили.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, а посебно имајући у виду да је тужиља у време лишења слободе њеног оца имала три године и да је без очевог родитељског старања живела три године, те да је након тога дуго носила стигму детета „државног непријатеља“, првостепени суд је применом материјалног права закључио да тужиља има право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе и издржавања казне њеног оца на Голом отоку у висини од 3.500.000,00 динара.

По оцени Врховног суда, правилно је апелациони суд закључио да тужиља има право на јединствену накнаду нематеријалне штете за душевне болове проузроковане лишењем слободе оца, право на накнаду нематеријалне штете одмерену у износу којим треба да се постигне правична сатисфакција за претрпљени страх и душевне болове због живота без очевог родитељског старања и то полазећи од одредбе члана 200. став 2. Закона о облигационим односима у износу од 1.200.000,00 динара, за који износ је потврђена првостепена пресуда, док је за износ преко досуђеног преиначена одбијањем тужбеног захтева.

Врховни суд је закључио да су неосновани ревизијски наводи о погрешној примени материјалног права код одређивања висине правичне новчане накнаде тражене нематеријалне штете.

Тужбени захтев тужиље заснива се на одредбама Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“, бр.92/2011). Овим Законом прописани су услови за рехабилитацију, круг лица активно легитимисан за подношење захтева за рехабилитацију, као и услови и круг лица легитимисан за остварење права на враћање имовине односно обештећење за ту имовину и право на рехабилитационо обештећење.

Одредбом члана 21. истог закона предвиђена су права других лица. Према одредби става 1. тог члана, лице из члана 7. тачка 5) овог закона има право на здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања, као и право на рехабилитационо обештећење у складу са одредбом члана 26. став 3. овог закона. Посебно је одредбом става 2. истог законског члана предвиђено да право на рехабилитационо обештећење имају и брачни друг, деца и родитељи, односно браћа и

сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица, у складу са одредбом члана 26. став 4. овог закона.

Право на рехабилитационо обештећење регулисано је одредбама члана 26. Закона о рехабилитацији. Одредбом става 3. истог члана је посебно прописано да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5) овог закона има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Према одредби члана 26. став 4. истог закона, лица из члана 21. став 2. (брачни друг, деца и родитељи, односно браћа, сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица) имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Цитиране одредбе којима је регулисана материја права рехабилитованог и других лица укључујући и право на рехабилитационо обештећење, како то правилно закључује другостепени суд, упућује на закључак да право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе у смислу члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији припада само рехабилитованом лицу и лицу из члана 7. тачка 5. тог закона, што је у овом случају тужила која је у периоду од три године расла без родитељског старања.

Такође узимајући у обзир све наведене чињенице, као и циљ коме накнада нематеријалне штете служи (члан 200. став 2. Закона о облигационим односима), износ досуђен побијаном другостепеном одлуком на име рехабилитационог обештећења – накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове правилно је и адекватно одмерен, јер и по налажењу Врховног суда представља правичну накнаду тражене нематеријалне штете. Наиме, правична накнада нематеријалне штете као облик отклањања штетних последица, с обзиром да реституција по природи ствари није могућа, састоји се у исплати суме новца као сатисфакцији за претрпљену нематеријалну штету да би се код оштећеног успоставила психичка и емотивна равнотежа која је постојала пре штетног догађаја у мери у којој је то могуће, а за претрпљене патње и душевне болове које је трпео. При томе правична новчана накнада не сме бити циљ већ мора бити средство за ублажавање претрпљене нематеријалне штете, а не сме погодovati ни тежњама које нису спојиве са њеном природном и сврхом у смислу подстицања лукративних мотива или комерцијализације личних добара.

Имајући ово у виду, Врховни суд закључује да је другостепени суд правилно ценио све релевантне, утврђене чињенице које утичу на одмеравање висине накнаде, сходно члану 200. став 2. Закона о облигационим односима, узимајући у обзир старост тужиле у време притварања њеног оца, интензитет и дужину трајања душевних болова и време протекло од настанка узрока који је довео до оваквих последица, време протекло од престанка душевних болова, па основано налази да правична новчана накнада тужилци на име рехабилитационе накнаде у виду претрпљених душевних болова представља износ од 1.200.000,00 динара. Преко досуђеног износа на име накнаде овог вида нематеријалне штете тужбени захтев је неоснован јер досуђивање у већем износу не би одговарало значају повређеног добра и циљу коме накнада служи што је значајно код одређивања висине накнаде нематеријалне штете на основу члана 200. став 2. ЗОО, а што и ревизију тужиле чини неоснованом. Накнада овог вида

нематеријалне штете за претрпљене душевне болове по основу права на рехабилитационо обештећење досуђује се сходно свим утврђеним релевантним чињеницама и околностима конкретног случаја узимајући у обзир интензитет и трајање душевних болова, водећи рачуна о значају повређеног добра, те је накнада у конкретном случају правилно одмерена.

Тужиља у ревизијском поступку није успела, па јој сагласно одредби члана 165. ЗПП не припадају тражени трошкови за састав ревизије.

На основу изнетог, применом члана 414. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Весна Субић,с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић